

SUMMARY

Tanko E. The development of the concept of «self-study» in the foreign pedagogy : the experience of Great Britain.

This article is devoted to the problems of independent work in high school. The views of British scientists are analyzed on the value of self-study work in preparation of future specialist in the universities and conditions of its efficiency. The impact of methodological principles of cognitive approach, humanistic psychology and the concept «training aimed at student» were traced on the organization and implementation of self-study in high school. The article deals with the theoretical foundations of understanding the essence of «self-study» of the British scientists and current research problems of self-study in UK universities, which may be promising for use in the practice of higher education in Ukraine.

In the articles of British scientists independent work is considered as the basis of formation and development of personality with a creative individuality, high level of knowledge, general and professional culture. In the UK, current research problems of independent work carried out with the cognitive approach that emphasizes the active nature of the learning process. This learning process is characterized by: the position of the student as an active subject of study, the development of his self-organization abilities, the process of learning organization, acquiring skills through interaction , dialogue, simulations, choice, free exchange of ideas, focusing on mutual, emphasis on self-learning achievements.

The analysis of educational and methodological literature suggests that activation of students' independent work search activity is not determined at all, and finding ways to address them, not only the assimilation of the results of scientific knowledge, knowledge systems, but also mastering the very process of obtaining these results and developing their creative abilities. As a result of independent work the student learns to organize not only his learning process appropriately but also his intellectual activity that provides efficient perception, comprehension, memory, generalization of training material, forming a willingness to search for a solution. Under such circumstances, the students develop self-awareness, self-discipline, personal responsibility, self-improvement, self-knowledge, self-realization. Thus, the teacher can no longer influence the formation of the future specialist.

Key words: self-study work, function of self-study, activation of self-study work, cognitive approach, training aimed at student, humanistic psychology.

УДК 378:811.111 (073)

О. В. Хоменко

Київський національний університет технологій та дизайну

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК ЗАПОРУКА МОВНОЇ ЕКСПАНСІЇ КИТАЮ

У статті представлений аналіз мовної політики Китаю. Наголошується, що мовна експансія Китаю є результатом зростання економічної могутності КНР. Дається тезисна оцінка основних тенденцій економіки Китаю з огляду на цілі дослідження. Стверджується, що перетворення Китаю на одну з найпотужніших економік світу сприяє суттєвій зміні картини світових економічних і політичних відносин, а також і мовної картини світу. Вивчення китайської мови перетворюється для багатьох на засіб успішного кар'єрного росту, дає можливість знайти престижну роботу, відкриває доступ до величезного ринку праці тощо. Систематизуються напрями діяльності щодо просування китайської мови у світі, зокрема в Україні.

Ключові слова: мовна експансія, державні стипендії, інститути Конфуція, закордонні китайські асоціації.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі все сильніші позиції завойовує китайська мова. Статус мови тієї чи іншої країни визначається її політико-економічною могутністю. Доказ правомірності цього твердження, нерозривного зв'язку між економічним зростанням Китаю, поширенням його впливу у світовому масштабі та мовною експансією і є **метою** нашої статті.

Аналіз актуальних досліджень. Для того, щоб дати тезисну оцінку основних тенденцій економіки Китаю з огляду на цілі нашого дослідження, ми проаналізували низку робіт науковців, присвячених проблемам економічного розвитку Китаю (Я. М. Бергер, Ван Сяо Чунь, В. Г. Гельбрас, А. М. Ілларіонов, В. В. Міхєєв, С. В. Мочерний, Ж. Ш. Рамазанов та ін.).

Виклад основного матеріалу. Економічне чудо, яке останні десятиліття демонструє Китай, є результатом наполегливої праці, успішного вирішення багатьох складних і гострих господарських і соціальних проблем [4; 6]. Глобалізаційні процеси та активне долучення до них Китаю стали каталізаторами ринкових реформ та відкритості країни зовнішньому світу. КНР, починаючи з кінця 70-х років XX ст., демонструє надзвичайно високі темпи розвитку економіки, які, за С. В. Мочерним, у 2 рази переважають темпи промислово розвинутих країн. Причому темпи економічного розвитку були не тільки високими, а й стабільно зростаючими. Наприклад, якщо в 1980-1990 роках середньорічний приріст ВВП становив 9%, то в 1990–2000 роках цей показник зріс ще на три пункти. Протягом 1980–2000 року ВВП зріс у чотири рази і в 2000 році перевищив один трильйон доларів США [8]. За період з 1978 по 2010 рік підвищення ефективності економіки призвело до збільшення ВВП Китаю більш, ніж у 10 разів. Це – другий після США показник. Доларова вартість об'єму сільськогосподарського та промислового виробництва вже перевищує показники США. Однак прибуток на душу населення в Китаї залишається ще низьким [10]. За даними дослідницької групи «Morgan Stanley», до 2020 року ВВП Китаю повинен збільшитись до 10 трлн. дол. Це означає, що китайська економіка за своїм розміром буде такою, як економіка США в наші дні. Намагання утвердити Китай у ролі провідної держави світу тягне за собою прагнення підвищити конкурентноздатність країни в світовому масштабі і є важливим чинником внутрішніх перетворень. Головним завданням країни є реалізація формули «всебічне будівництво суспільства сяокан», висунутої КПК у 2002 році. Вона прийшла на зміну формулі Ден Сяопіна «будівництво суспільства сяокан» (середньо заможного суспільства) і передбачала збільшення ВВП на душу населення до 800–1000 дол. Це означало забезпечення «тепла і ситості» для більшості населення країни [10; 1].

«Всебічне будівництво суспільства сяокан» передбачає не лише підвищення життєвого рівня населення до показників країн з високими прибутками, але й збільшення освітнього рівня, перетворення Китаю на глобальну державу, здатну, за твердженнями китайських дослідників, активно й конструктивно вести за собою світове співтовариство. Амбіційні плани Китаю – протягом століття створити 1,5 мільярдне суспільство, яке за масштабами економіки, рівнем добробуту, рівнем науково-технічного прогресу, рівнем впливу на глобальний світ не поступатиметься теперішньому «золотому мільярду». Проте, на відміну від країн «золотого мільярда», які забезпечили високий рівень життя для більшості населення протягом трьох століть, пройшовши через війни і кризи, Китай хоче скористатися досвідом розвинутих країн, не допускаючи дестабілізації свого курсу. Пріоритетним напрямом є тісний зв'язок держави з бізнесом, ринком, формування людини економічної, розвиток підприємницьких, організаційних задатків особистості за рахунок мобільності талановитих людей з нижчих верств суспільства. Необхідність постійно вдосконалювати інвестиційне середовище для залучення іноземного капіталу, з одного боку, та забезпечувати сприятливі умови для просування власних товарів та капіталів, з іншого, стимулюють входження країни в світову економіку. Довготермінову стратегію закріплення на передових позиціях цивілізаційного розвитку Китай реалізує в руслі сучасних загальносвітових тенденцій, рухаючись до суспільства знань, інновацій та науково-технічного прогресу. У найближчі 20 років економіка Китаю, як зазначалося вище, має всі шанси стати другою в світі після США.

Перетворення Китаю в одну з найпотужніших економік світу сприяє суттєвій зміні картини світових економічних і політичних відносин, а також і мовної картини світу. Китайська мова (Мандарин) – мова, якою розмовляє найбільша кількість людей у світі – близько 130 млрд. чол. У 20 столітті ця мова завоювала стійкі позиції в світі інформаційно-комунікаційних технологій. У 2009 році кількість користувачів Інтернет у Китаї досягла 360 млн. чол. [7].

Ми не акцентуємо увагу на розповсюдженні китайської мови в світі, оскільки про це вже йшлося в попередніх розділах нашого дослідження. Зазначимо лише, що, починаючи з 2000 року в світі постійно збільшується кількість людей, які прагнуть вивчати китайську мову. Згідно інформації Державної канцелярії з розповсюдження китайської мови за кордоном (Ханьбань), у 2010 році їх налічувалось 100 млн., а в 2013 році – майже 150 млн. Як бачимо, окреслені нами вище тенденції економічного

розвитку Китаю, які сприяли посиленню економічної могутності країни, зміцненню її позицій та впливу в глобалізованому світі, стали запорукою популярності китайської мови. Вивчення китайської мови для багатьох перетворюється на засіб успішного кар'єрного росту, дає можливість знайти престижну роботу, відкриває доступ до величезного ринку тощо.

Мовна експансія Китаю, як показує аналіз джерел, реалізується в декількох напрямках. Одним із них є *надання іноземним студентам державних стипендій для навчання в Китаї*.

Згідно статистичних даних у 2008 році 13 тис. 516 іноземних студентів отримали стипендії китайського уряду; в 2010 році – 20 тисяч; у 2013 році ця цифра подвоїлась. Зауважимо в цьому зв'язку, що кількість студентів, які прибувають на навчання до Китаю, подвоюється кожні 4–5 років [5]. До державних стипендій для іноземних студентів, установлених у Китаї, належать стипендії китайського уряду, місцевих органів влади, стипендії вищих навчальних закладів, підприємств тощо. Зокрема, стипендія уряду КНР встановлюється відповідно до угоди про освітній обмін між урядами, закладами, міжнародними організаціями, ВНЗ. Стипендію уряду «Велика стіна» отримують студенти, які навчаються в китайських ВНЗ по лінії ЮНЕСКО. Стипендія «прекрасні студенти» призначена для іноземних магістрів і докторів тощо. Зазвичай навчання здійснюється китайською мовою, в деяких випадках – англійською. За даними Комісії з державних стажувань при Міністерстві освіти Китаю в 2010 році на державні стипендії було виділено 650 млн. юанів (близько 80 млн. дол.)

Оскільки наше дослідження стосується економічних спеціальностей, то ми не можемо залишити поза увагою Міжнародний Інститут китайської мови та культури у складі Дунбейського фінансово-економічного університету (м. Далянь), якому належить особлива роль у підготовці іноземних студентів. Ґрунтуючись на інтернет-публікаціях, зауважимо, що це – спеціальний заклад для навчання іноземних студентів китайської мови. З цією метою створюються коротко- і довгострокові курси, реалізується спеціальний бізнес-курс китайською мовою, розроблені різні бакалаврські, магістерські, докторські програми тощо. Студенти-іноземці за видатні успіхи мають можливість отримувати грошові премії. З часу створення Міжнародного Інституту китайської мови та культури в 1988 році, інститут підготував декілька тисяч іноземних студентів більш, ніж із 20 держав світу, зокрема Південної Кореї, Росії, Канади, Англії, Індонезії, Північної Кореї, Японії, Пакистану, Монголії, Таїланду, США, Німеччини, Австралії, В'єтнаму, Замбії, Філіппін та ін.

Заслугує на увагу і діяльність Фонду Цзян Цзіньго, який носить ім'я екс-президента Тайваню, фінансує проекти та надає гранти іноземним китаєзнавцям.

Наступний напрям, у якому здійснюється мовна експансія – «політика виходу за кордон», яка передбачає *розвиток системи інститутів Конфуція та культурних і науково-дослідницьких центрів*. Глобальною мережею інститутів Конфуція охоплено багато країн світу. В 113 країнах функціонують понад 350 інститутів і класів Конфуція, які є некомерційними громадськими організаціями. Їх мета – викладання китайської мови і поширення китайської культури, а також організація наукових конференцій, популяризація мови та культури за допомогою різноманітних заходів, конкурсів, присвячених Китаю, проведення кваліфікаційного тесту на знання китайської мови (HSK), підготовка і публікація навчальної літератури з китайської мови, студентські і викладацькі стажування в Китаї, консультації стосовно навчання в КНР [9]. З 2007 року по всьому світу почали відкриватися китайські культурні центри (ККЦ). Спираючись на дослідження О. Сергєєвої та на публікації в мережі Інтернет, наведемо певні статистичні дані відносно ККЦ. На кінець 2011 року налічувалося 9 таких центрів, зокрема в Єгипті, Франції, Німеччині, Японії, Південній Кореї, Монголії та інших країнах. У 2012 році були відкриті ККЦ у таких столицях, як Москва, Бангкок, Мадрид. У Лондоні, наприклад, функціонує 4 Інститути Конфуція, а в усій Великій Британії налічується понад 20 культурних центрів. У Росії діють понад 20 інститутів і класів Конфуція – в Москві, Санкт-Петербурзі, Владивостоці, Казані, Новосибірську, Єкатеринбурзі та інших містах. У 2013 році відкрилися ККЦ в Сингапурі, Пакистані, Сербії, Мексиці, Канаді, Шрі-Ланці. Планується відкриття таких центрів у Туреччині, Румунії, Угорщині, Італії, Індії. За період з 2007 по 2011 рік у ККЦ навчалось понад 26 тис. чол., було проведено понад 2500 заходів.

Що стосується України, то на даний момент в нас налічується 5 Інститутів Конфуція. Вони відкриті при українських вищих навчальних закладах: Луганському національному університеті ім. Т. Шевченка (2007 р.), Харківському національному університеті ім. В. Каразіна (2008 р.), Київському національному університеті ім. Т. Шевченка (2008 р.), Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Ушинського (2012 р.), Київському національному лінгвістичному університеті (КНЛУ) (2013 р.). Слід зазначити, що в 2012 р. також було підписано угоду про створення першого в Україні Класу Конфуція у Київській гімназії східних мов № 1. Досягнута домовленість про створення

Інституту Конфуція на базі Донецького національного університету, а також у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Ще один напрям поширення китайської мови – *використання можливостей діаспори та асоціацій зарубіжних китаїців*. У цьому випадку йдеться про країни, де етнічні китаїці займають лідируючі позиції в економіці завдяки концентрації в своїх руках величезних фінансових потоків. Зауважимо, що майже 80% усіх іноземних інвесторів в економіку КНР складають етнічні китаїці (хуацяо), які проживають за кордоном [2]. Передусім, це стосується країн Південно-Східної Азії, де відкриваються дитячі садки і школи з вивченням китайської мови, вищі навчальні заклади, засоби масової інформації тощо. Оскільки бізнес цих країн зорієнтований на Китай, на довгострокове торгово-економічне співробітництво з КНР, то для багатьох фахівців великих компаній вивчення китайської мови стає необхідним та навіть обов'язковим при прийомі на роботу. Серед китайської діаспори, за твердженням О. І. Зав'ялової (2009), великою популярністю користуються безкоштовні короткострокові програми з вивчення китайської мови «Припасти до рідного коріння». Вони дають можливість представникам зарубіжної діаспори посилати своїх дітей та внуків на історичну батьківщину (в КНР та на Тайвань) для вивчення мови, історії, культури [3].

Як нам видається, китайський досвід цінний і для України в плані залучення зарубіжної діаспори, висококваліфікованих фахівців, що емігрували, до процесів реформування й модернізації країни.

Сприяння КНР викладанню китайської мови за кордоном ми також розглядаємо як один із напрямів мовної експансії. Зазначимо, що до навчальних планів та програм більш, ніж 2500 вищих навчальних закладів у понад 100 країнах світу в 2009 році входив предмет «китайська мова». Зауважимо, що в світі не вистачає 5 млн. викладачів китайської мови як іноземної [11], що також відкриває простір для діяльності. Відповідні організації в Китаї докладають зусиль для підготовки фахівців з міжнародними сертифікатами для відправки за кордон у ролі викладачів китайської мови. Згідно із статистичними даними, лише в 2010 році Державна канцелярія з розповсюдження китайської мови в світі відправила до 81 країни 3099 добровольців. Ця кількість на 40% перевищує показники 2009 року [12].

Підсумовуючи все вище викладене, зазначимо, що роки політики реформ та відкритості стимулювали швидкий розвиток Китаю. Цілком імовірно, що в найближчому майбутньому Китай стане однією з нових

світових наддержав. Користуючись сильним політичним і економічним впливом, КНР демонструє величезну зацікавленість у поширенні національної культури та мови. Тобто, мовна політика перетворилася на одну з важливих складових формування позитивного іміджу Китаю за кордоном. Багато хто вважає (і про це вже йшлося в нашому дослідженні), що китайська мова має шанс перетворитися на мову міжнародного спілкування, витіснивши англійську. Однак поширена і протилежна скептична точка зору, яка базується на труднощах засвоєння цієї мови, недостатній привабливості й незрозумілості традиційної китайської культури для сучасного глобалізованого суспільства, поступовій вестернізації самого Китаю. На нашу думку, лише час розставить все на свої місця. Характерною ж ознакою нашого часу є поляризація світу. Людство прагне до справедливої поліцентричної світобудови. Багато держав починають відігравати значну роль в економічному й політичному житті світу, створюються нові потужні центри світової економіки. Світ перестає бути однополярним. І мовна експансія Китаю – це, на нашу думку, м'яка сила (Дж. Най, А. Сергеева, О. І. Завьялова), один із засобів завоювання позицій у світі, що змінюється.

Висновки. Припускаємо, що так само, як і англійська мова, китайська перетворюється на експортний товар і Китай здійснює активну зовнішню політику з його розповсюдження. Успішно реалізовувати цю політику допомагають окреслені нами вище напрями діяльності КНР у мовній сфері. Логічно припустити, що, зокрема Інститути Конфуція, які масово з'являються в усьому світі, розробляють навчальні програми, де трактування економіки, культури КНР тощо подаються у вигідному саме для Китаю світлі. Таким чином, готуються і відповідні фахівці з вигідною для китайської сторони точкою зору, прихильні до цієї держави, що й надалі сприятиме зміцненню позицій КНР у конкурентному складному світі. Як нам видається, досвід Китаю вартий уваги і запозичення, що особливо стосується *залучення зарубіжної діаспори до модернізації країни*, про що зазначалося вище. Слід також навчитися *активно просувати свою мову* в світі, зокрема і в Китаї. У нашому дослідженні вже йшлося про створення за кордоном українських спеціальних лінгвістичних і культурних центрів типу Гете-інститутів (ФРН) чи інститутів Конфуція. Нам також знадобляться висококваліфіковані досвідчені іноземні фахівці, які добре володітимуть українською мовою та братимуть активну участь у модернізації нашої країни. Прихильники в усьому світі також сприятимуть реалізації економічних та політичних амбіцій України. Проте їх слід готувати, як це роблять китайці.

Що стосується безпосередньо економічних вищих навчальних закладів, то нам видається доцільним при провідних вузах країни, за зразком Дунбейського фінансово-економічного університету, відкрити *міжнародні факультети української мови та культури*, де навчати іноземних студентів, майбутніх економістів, викладаючи фахові дисципліни українською мовою. Великих фінансових витрат це не потребуватиме. Проблема, як нам видається, лише в залученні охочих. Для цього потрібні значні успіхи України в економічній сфері. Тобто, досвід Китаю заслуговує на увагу як один із факторів, які допоможуть нашій країні посісти гідне місце в конкурентному глобалізованому світі, пронизаному транснаціональними компаніями, потужними ринковими економіками тощо.

Що стосується **подальших перспектив дослідження** проблеми, то, як нам видається, зусилля науковців повинні бути спрямовані на розробку нормативно-правової бази, яка регулює створення й функціонування Інститутів Конфуція на території України та відповідних українських інституцій у Китаї, у відповідності до міжнародного законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бергер Я. М. Экономическая стратегия Китая / Я. М. Бергер. – Издательство : Форум, 2009. – 560 с.
2. Завьялова О. И. Языковая ситуация и языковая политика в КНР / О. И. Завьялова // Китай: поиск гармонии. К 75-летию академика М. Л. Титаренко. – М., 2009. – С. 492–499.
3. Завьялова О. И. Язык – это мягкая сила [Електронний ресурс] / О. И. Завьялова // Независимая газета. – 16.12.2009. – Режим доступа : http://www.ng.ru/science/2009-12-16/9_language.html.
4. Илларионов А. Н. Тайна китайского экономического чуда [Електронний ресурс] / А. Н. Илларионов. – Режим доступа : <http://librus.info/add.php>.
5. К 2013 году число иностранных студентов, получивших стипендии китайского правительства, удвоится [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://russian.cri.cn/1070/2009/04/03/1s285036.htm>.
6. Китай: угрозы, риски, вызовы развитию ; колл. авторов ИДВ РАН / под ред. В. Михеева. – М. : Московский центр Карнеги, 2005. – 130 с.
7. Клипка К. К. Политика распространения китайского языка в России / К. К. Клипка // Сборник научных трудов SWorld : материалы Международной научно-практической конференции «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2011. Юридические и политические науки». – Вып. 4. Т. 28. – Одесса : Черноморье, 2011. – С. 44–47.
8. Мочерний С. Економічна теорія для менеджерів : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. Мочерний, В. Фомішина, О. Тищенко. – Херсон : ОЛДІ-плюс, 2006. – 624 с.
9. Сергеева А. Китайский язык, как инструмент мягкой силы [Електронний ресурс] / А. Сергеева. – Режим доступа : http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=2388#top.
10. Экономика Китая. Основные черты и перспективы развития [Электронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.creditkoop.info/articles/article-06.html>.

11. <http://www.chinastudy.ru/news/show/id/702>.

12. National Bureau of statistics of China [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stats.gov.cn>.

РЕЗЮМЕ

Хоменко А. В. Экономическое возрастание как залог языковой экспансии Китая.

В статье представлен анализ языковой политики Китая. Подчеркивается, что языковая экспансия Китая является результатом возрастания экономической мощи КНР. Дается тезисная оценка основных тенденций экономики Китая соответствии с целями исследования. Утверждается, что превращение Китая в одну из самых мощных экономик мира способствует существенному изменению картины мировых экономических и политических отношений, а также языковой картины мира. Изучение китайского языка превращается для многих в средство успешного карьерного роста, дает возможность найти престижную работу, открывает доступ к огромному рынку труда и т. д. Систематизируются направления деятельности по продвижению китайского языка в мире.

Ключевые слова: языковая экспансия, государственные стипендии, институты Конфуция, зарубежные китайские ассоциации.

SUMMARY

Khomenko O. Economic growth as a precondition for language expansion of China.

This paper dwells on the analysis of the language policy of China. It is noted that the expansion of the Chinese language (Mandarin) results from the growth of economic power of China. The author highlights the main trends in the Chinese economy for the purposes of the research. It has been stated that the transformation of China into one of the most powerful economies in the world contributes both to significant changes of global economic and political relations patterns and the linguistic map of the world. Learning Chinese language is becoming an indispensable condition for a successful career, it gives an opportunity to find a prestigious job, provides an access to a huge labour market etc. The author gives examples of some activities undertaken by China in order to promote Mandarin throughout the world, including Ukraine. The prevailing one is granting international students with state scholarships in order to study in China. Another way of the linguistic expansion is «virus-like» worldwide establishment of Confucius Institutes. The latter pursues the following goals: to give the opportunity to learn the Chinese language, to spread Chinese culture, to organise the research conferences, to promote the language and culture through events and competitions, dedicated to China, to carry the language proficiency test (HSK), to develop and publish the textbooks of the Chinese language etc. On top of that China efficiently uses its Diaspora and Overseas Associations as a tool of the language expansion policy. International promotion of teaching of the Chinese language is also considered as one of the areas of the language expansion policy. Since 2009 the discipline «the Chinese language» has been integrated in curricular of more than 2,500 higher education establishments in over 100 countries. Besides there is a need for 5 million teachers of Chinese as a foreign language worldwide. Relevant organizations in China are making efforts to train professionals with international certificates in order to work abroad as teachers of Chinese. It is suggested that similar to English, Chinese (Mandarin) is being transformed into an export commodity and China carries out the active foreign policy for its dissemination with its dissemination. It is also concluded that the language policy has become one of the important components of building a positive image of China abroad. It is noted that the positive experience of China in the language area deserves further consideration.

Key words: language expansion, government scholarships, Confucius Institute, foreign Chinese associations.